

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

APÁK ÉS FIAK

Az emberi kultúra egész története azt igazolja, hogy a férfiember örök vágya, reménye, hogy apává, a család támaszává és fejévé legyen, és felesége, egy anya oldalán gyermekei, unokái sorában találja meg élete célját és értelmét. Ez a folytonosság a nemzedékek egymásra következésében valamilyen módon már itt a földön is az örökkévalóságot jelenti számára. Ez után sóvárgott a bibliai Ábrahám is, aki idős korára már-már lemondott a reményről, hogy még átélheti az apaság csodáját. A régiek a bőséges gyermekáldásban egyszerre látták az égiek kegyét és az apává lett férfi jogos büszkeségét.

- ◆ Apává lenni minden időben és minden társadalomban a férfidicsőség ügye is volt, még akkor is, ha a gyermekek, az új jövevények érkezése számtalan kihívással, feladattal, kötelezettséggel társult. Az emberiség története során éppen erre a kihívásra felelve alakult ki az apaság kultúrája. Alapja egyszerűen annak felismerése volt, hogy az apa az egyik főszereplő az élet csodálatos – a szaporodás biológiai tényét felülmúló – misztériumában, akinek nemző, teremtő ereje, a nő, az anya iránti szerelme nélkül nincs új élet, nincs emberi létezés. Az apaságban az övét védelmező erő, a családról való gondoskodás készítetése kezdettől társult az óvó és gondoskodó szeretet érzésével és azzal a szándékkal, hogy az apa tapasztalatai és tudása átadásával, jelleme, karaktere erejével nevelje, alakítsa, a maga képére és hasonlatosságára formálja gyermekeit. A modern nyugati kultúrában azonban ez a hagyomány és vele az apaság értelme és jelentése, az apai szerepek köre sérült, változott. Világunkban egyre több az olyan fiatal férfi, aki nem meri vállalni, hogy – úgymond függetlenségét és szabadságát feladva – családot alapítson, egy életre szólóan elkötelezve magát partnerkapcsolatra lépjen, és gyermeket, gyermekeket neveljen. Megfogyatkozott az apaságot és anyaságot boldogan és büszkén vállaló férfiak és nők aránya, amióta a mai gyermekek, fiúk és lányok egyre nagyobb hányada elvált szülők gyermekeként vagy eleve nem családban, az életében jelen lévő apa nélkül él. Pedig az apa nélküli, csonka család természetellenes közeg a gyermekek számára, akkor is, ha szerető és gondoskodó, de a férfimintát pótolni nem tudó anyák viselik egyedül csemetéik gondját. Egyre jobban érzékelhető, hogy a mai fiatal nemzedékek életéből, viselkedésük, jellemük formálásából hiányoznak a férfiminták. Ráadásul mindez ma már természetesnek számít, szemben a régieknek azzal a fájó, de nagyon is eleven tapasztalatával, hogy apa nélkül vagy idő előtt elveszítve az apát a család csonkává, védtelenné és kiszolgáltatottá válik. Nem véletlen, hogy természeti népek egész sora, de még nagyszüleink nemzedéke is azt vallotta, hogy az apa feladata megtanítani utódait az életben maradás és a közösségi, társas létezés technikáira, ez a feladat pedig nagyapákról apákra, apákról fiakra öröklődik tovább.

„Iszák megáldja Jákobot”. Govert Flink (1615–1660), olaj, vászon, 1638.

Többről van itt szó, mint arról, hogy az apa dolga díszíteni a karácsonyfát, focizni a gyerekekkel, legózni, vonatozni vagy akár babázni is velük. Még csak az sem döntő, hogy neki tehetik fel csemetéi az „Apu, hogy megy be...” kezdetű kérdéseket. Hagyományosan az ő szerepe a szigor és a következetesség érvényre juttatása, neki kellene a család bölcsének és ezermestereként kiérdemelnie, hogy a gyerekszájak „bezzeg az én apukám...” kezdőszavakkal emlegessék. Az apa alakja, magatartása a minta, amelyhez a gyerekek önkéntelenül is igazodnak, azt követik. Akkor sikeres igazán az apaság, ha a családfőnek az utódokat sikerül – nem erőszakkal és nem önmaga kópiáját erőltetve – a maga képmására és hasonlatosságára formálnia. Ha rossz, méltatlan a minta, amit kínál, vagy hiányzik a gyerekek világából a szerető, de határozott, odafigyelő, érzelmileg tárgyilagos férfikarakter, akkor a következő nemzedék frusztrált, félszeg, minta nélküli életre van kárhóztatva, amiből saját erejéből kitörni nehéz. Azok a férfiak pedig, akik nem ízlelik meg a szülőszobán ácsorgástól a szülői értekezleteken feszengés kínját át a menyek és vejek felbukkanásáig és a nagypapává válásig az apaság terhét és örömét, páratlan életérzéssel lesznek szegényebbek. De nem jobb az sem, ha valaki csak nyűgnek,

tehernek, kényelmét megzavaró epizódnak tekinti az apaságot, vagy pusztán hatalma, ereje kiélésének eszközét, öncélú erőszakoskodásának tárgyát látja a családban, a gyerekekben pedig felelőtlen szórakozás lehetőségét, amire némi időt szán ugyan, de a vele járó felelősségből, feladatokból nem kér. A kereszténység nem véletlenül apának, Atyának ismerte fel azt az Istent is, aki a földi apák előképeként és mintájaként szerető, gondoskodó szigorával és nagyvonalú elnézésével irányítja teremtett földi családját, az egész emberi közösség életét. Jézus evangéliumi üzenetének alapja éppen az volt, hogy Isten Atya, beleértve ebbe a fogalomba mindazt, amit a régiek az apa hatalmáról és szigoráról, szeretetéről és gondoskodásáról felismerni, megtapasztalni véltek. A földi apák ázsiójának fogyatkozása mögött talán ott van az égi Atyának hátat fordító modern idők lelki-szellemi tanácsstalansága, önzése, bátortalansága és üressége is. Az a sokakban élő kevély meggyőződés, ami azt sugallja, hogy az ember csak a maga erejéből és önmagának él. Nem függ semmilyen égi Atyától, és nem vágyik földi apaságra sem, mert úgy véli, hogy az embernek a legjobb szabadon, kötetlenül és egyedül, még akkor is, ha ezért legkésőbb élete alkonyán, fiak és unokák híján a magány keserűségével kell fizetnie. ♦